

KARDEŞLİK

Konunun Planı: ¹

A-İslam Kardeşliği,

1-İslam kardeşliği nedir?

2-Kardeşliğin gereği olan yardımlaşma,

3-Kardeşliğin gereği olan koruma ve kusurları örtme,

4-Müslümanların eşitliği,

B-Kardeşlerin birbiri üzerindeki hakları:

1-Komşu hakları,

2-Karşılıklı ziyaretleşme,

3-Hastalandığımda ziyaret etme,

4-Cenaze,düğün vb. gibi merasimlerine katılma,

5-Bayramını kutlama ,

6-Misafir olduğunda ağırlama ve sevabı,

7-Müslümanların birbirlerini sevmesi ve karşılıklı saygı göstermeleri,

C-Müslümanlar arası bağları kuvvetlendiren sosyal ilişkiler

1 -Hediyeleşme sünneti,

2-Borç verme,karşı hasen müessesesi,

3-Düğün vb. gibi özel davetlerine katılma,

Allah Tealaya insanı yaklaştıran birçok yol ve vesileler vardır.Bu yolların içinde en karlı ve kısa olanı muhabbet ve sevgi yoludur.Hadisi Kutside "**Muhabbetim benim için birbirini sevenlere, benim için bir araya gelenlere, benim için birbirini ziyaret edenlere ve benim için birbirine din uğrunda mal harcayanlara hak olmuştur**" buyuruldu.

Kişi müslüman kardeşinin yardımında olduğu sürece Allah da onun yardımındadır. Kardeşlerinin kusurlarını örtmede gece gibi, derdiyle dertlenmede bir beden azaları gibi, sevincini paylaşmada ana gibi olursa işte İslam kardeşliğinin gereğini yerine getirmiş olur.

Kardeşinin can ve malını korur, emniyet telkin etmek ona zarar vermez ve onun gıyabında ırz, namus, şeref ve haysiyetini zedeleyecek hal ve davranıştan kaçınır.. Cenaze gibi sıkıntılı günlerinde yanında olur.Bayram gibi sevinçli günlerini paylaşır. Yardıma ihtiyacı olduğu vakit madden manen yardımcı olur. ²

Her sistem gibi İslâm da kendi cemiyetini belli esaslar üzerine kurmuştur. **İnançta tevhid'i; cemiyette de uhuvvet'i yani kardeşliği esas almıştır.** Dolayısıyla İslâm toplumu, sınırları İslâm imanıyla çizilmiş kardeşler topluluğudur. Bu topluluk ve kardeşliğe imandan başka hiç bir şey, mesela ne ırk, ne renk ne de coğrafya sınır çizemez. **İslâm kardeşliğinin yegane belirleyici ön şartı "La ilahe illallah Muhammedur'r-resulullah" demektir.** Bu kelime-i tevhid'i söyleyen herkes müslümandır ve öteki müslümanların din kardeşidir. ³ Kitabımız Kur'an-ı Kerim'de bu gerçek:

انَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ

"Mü'minler ancak kardeşler" (Hücurat, 49/10)

şeklinde pek açık biçimde belirlenmiş ve ilan edilmiştir.

Kalplerini birbirine Allah'ın ısındırdığı, ellerini birbirine Peygamberin tutuşturduğu ve kardeş yaptığı bir ümmetiz. Cenabı Zülcelal:

اذْكَرْتُمْ اَعْدَاءَ فَالْفَ بَيْنَ قُلُوبِكُمْ فَاصْبَحْتُمْ بِنِعْمَتِهِ
اِخْوَانًا وَكُنْتُمْ عَلٰى شَفَا حُفْرَةٍ مِنَ النَّارِ
فَانْقَذَكُم مِّنْهَا

Hani siz birbirinize düşman kişiler idiniz de O, gönüllerinizi birleştirmişti ve O'nun nimeti sayesinde kardeş kimseler olmuştunuz. Yine siz bir ateş çukurunun tam kenarında iken oradan da sizi O kurtarmıştı. (Al-i İmran,3/103)

¹ Bu proje Tahir TURAL tarafından hazırlanmıştır.

² Tahir TURAL

³ Prof. Dr. İsmail Lütfi Çakan, İslam Kardeşliği, Altınoluk, 1992, Nisan, 74 / 6

Mü'minin mü'mine kardeşliği bir rahmet gibi, bir bereket gibi bir nimet gibi sunuluyor. Cenab-ı Peygamberin, hayatı boyunca bu kardeşlik üzerinde nasıl titrediğini biliyoruz.

"Muahat-Kardeşleşme" deyimini, belki yalnızca İslam ıstılahında vardır. Allah Rasûlü, Mekke hayatı süresince bir ipek kozası zerafetinde ördüğü İslam kardeşliğini, Medine'ye gelişinde toplumlar arasında gerçekleştiriyor

Mekke müslümanları ile Medine müslümanlarını, Ensar ile Muhacirleri kucaklatıyor, asli ifadesiyle "kardeş" yapıyor. Bu kardeşleşmenin hangi boyutlara kadar uzandığını, siyerlerde içimiz dolarak okuyoruz. Cenab-ı Peygamber hayatı boyunca da, İslam potasında erimiş, bütünleşmiş, kendi ifadeleriyle "bünyan-ı mersus - kenetlenmiş yapı" halinde bir toplum inşasına gayret ediyor. Bu toplumu anlatmak için mübarek parmaklarını birbirine geçiriyor, kenetliyor: İşte böyle olun, dercesine...⁴

Sevgili Peygamberimiz "**Müslüman müslümanın kardeşidir**" buyurmuş, dünyanın neresinde olursa olsun, hangi devirde yaşamış bulunursa bulunsun, bütün müslümanların birbirlerinin din kardeşi olduklarını tüm dünyaya duyurmuştur. Hatta bizzat kendisi Medine'ye teşrif ettiklerinde, Mekke'den gelen muhacirlerden her birini Medinelî müslümanlardan biri ile kardeş ilan etmiş, böylece ilk İslâm cemiyetini, kardeşlik esas ve uygulamasıyla başlatmıştır. **Modern dünyanın "toplum dayanışması" dediği ve aradığı oluşumu, Hz. Peygamber, kıyamete kadar yaşayacak olan ümmetine örnek olmak üzere muahat (kardeşlik) uygulamasıyla, daha ilk İslâm toplumunda gerçekleştirmiştir.** Bu sebeple müslümanlar, kardeşliği Kitap ve Sünnet ile ilan edilmiş ve Medine İslâm toplumuyla o kardeşliği yaşamaya başlamış bir ümmettir.⁵

Cenab-ı Peygamber bu topluma inşa için, ferd ferd her müslümanın üzerinde bir sevgi eğitimi gerçekleştiriyor. Zaaflardan arındırmak ve sevgisizliği İslam toplumundan uzaklaştırmak için ne mümkünse yapıyor. Hazreti Peygamber (s.a.s.)'den bu alanda irad buyurulan hadisi

⁴ Ahmed Maraşlı, Rahmet Gibi Bir Kardeşlik, Altınoluk, 1987.; Nisan, 14 Sayfa: 3

⁵ Prof. Dr. İsmail Lütfi Çakan, İslam Kardeşliği, Altınoluk, 1992, Nisan, 74 / 6

şeriflerde, insanın zaaflarını ve ruhi imkanlarını gözetken tam bir şahsiyet eğitimi vardır. **Bir yanda, kardeşleşmenin önündeki engellerin izalesi... İnsan kişiliğinden gelen ve sevgisizliğe dönüşmesi her an muhtemel olan zaafların tedavisi, diğer yandan gönülleri "Allah için sevgi" atmosferinde bulaşabilecek bir kıvama ulaştırma çabası...**⁶

Kardeşlik kutlu ve güçlü bir bağ olduğu kadar büyük bir sorumluluktur da... Aynı dine mensup insanların adedince büyüyen bir sorumluluk...

Kardeşler arasındaki ilişkilerin nasıl olması lazım geldiği konusunda, hem Kur'an-ı Kerim'de hem de Peygamberimizin hadis-i şeriflerinde çok ciddî tavsiye ve uyarılar bulunmaktadır. Bütün bu uyarı ve tavsiyelerin özünü aslında "kardeşlik" kelimesi ifade etmektedir. Hz. Peygamber de bu yüzden kardeşler arasındaki her türlü münasebette, müslümana kendi nefsinin ölçü almasını öğütlemiştir.⁷ O (s.a.) şöyle buyurmuştur:

"Hiç biriniz, kendisi için istediğini din kardeşi için de istemedikçe olgun mü'min olamaz."⁸

Bu hadis-i şerif, din kardeşliği sorumluluğunu bütün boyutlarıyla pek özlü bir ifade ile ortaya koymuş bulunmaktadır. Ancak yine de, konuyu açıklığa kavuşturmak bakımından, diğer hadislerden yararlanarak din kardeşliğinin bazı gereklerine işaret etmek faydalı olacaktır.⁹

Müslüman, haklı sebeplere dayalı da olsa, **müslüman kardeşiyle üç gündün fazla küs duramaz.** Müslüman kardeşleri yanbaşında dururken onları bırakıp başka din mensuplarını ve dinsizleri dost edinemez. Çünkü **müslümanın dostu ancak müslümandır.** Çünkü atalarımızın da dediği gibi, "domuzdan post, gavurdan dost olmaz"

⁶ Ahmed Maraşlı, Rahmet Gibi Bir Kardeşlik, Altınoluk, 1987.; Nisan, 14 Sayfa: 3

⁷ Prof. Dr. İsmail Lütfi Çakan, İslam Kardeşliği, Altınoluk, 1992, Nisan, 74 / 6

⁸ Buharı, iman 7: Müslim, iman 71, 72; Tirmizi, kıyame 59; Nesai, iman, 19, 33

⁹ Prof. Dr. İsmail Lütfi Çakan, İslam Kardeşliği, Altınoluk, 1992, Nisan, 74 / 6

Müslüman, öteki müslüman kardeşlerine buğz edemez, kin tutamaz, sırt çeviremez. Araya bir takım sun'i üstünlük ölçüleri koyamaz. Çünkü İslâm'da üstünlük sadece ve sadece takva iledir.¹⁰

إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَىكُمْ

Muhakkak ki Allah yanında en değerli olanınız, O'ndan en çok korkanınızdır. (Hucurat, 49/13)

Gerek fert, gerek millet olarak tercihlerini daima din kardeşlerinden yana kullanmak zorundadır. Günümüz dünyasında beynelmil platformlarda müslümanların birbirlerine arka çıkmaları, dünyadaki güç dengeleri bakımından fevkalade ehemmiyet arz etmektedir.¹¹ Bu konuda şu hadis-i şerif pek dikkat çekicidir:

المُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ يَظْلِمُهُ وَيُسْلِمُهُ،

وَمَنْ كَانَ فِي حَاجَةِ أَخِيهِ كَانَ اللَّهُ فِي حَاجَتِهِ،

وَمَنْ فَرَّجَ عَن مُسْلِمٍ كُرْبَةً فَرَّجَ اللَّهُ عَنْهُ بِهَا كُرْبَةً مِّنْ كُرْبِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ،

وَمَنْ سَتَرَ مُسْلِمًا سَتَرَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ

"Müslüman müslümanın kardeşidir. Ona zulmetmez, onu tehli kede yalnız bırakmaz.

Kim, kardeşinin ihtiyacını görürse Allah da onun ihtiyacını görür. ,

Kim bir müslümanı bir sıkıntıdan kurtarırsa, Allah da o sebeple onu Kıyamet gününün sıkıntısından kurtarır.

¹⁰ Prof. Dr. İsmail Lütfi Çakan, İslam Kardeşliği, Altınoluk, 1992, Nisan, 74 / 6

¹¹ Prof. Dr. İsmail Lütfi Çakan, İslam Kardeşliği, Altınoluk, 1992, Nisan, 74 / 6

Kim bir müslümanı örterse, Allah da onu kıyamet günü örter."

(Kim bir müslümanın ayıp ve kusurunu örterse, Allah Teâlâ da o kimsenin ayıp ve kusurunu örter.)¹²

"Hadiste İslâm kardeşliğinin nasıl gerçekleşeceği belirtilmektedir. Görüldüğü üzere müslüman, iman kardeşine karşı bazı vazifelerle mükellef durumda: Zulmetmeyecek, tehlikeye atmayacak, sıkıntısını giderecek, yardımına koşacak ve örtecek.

Resulullah "Örtme" işini mutlak bırakmıştır. Bu sebeple şârihler: "Bedenini örtmek, ayıbını örtmek, ihtiyacını örtmek, gıybetini yapmamak suretiyle kusurlarını örtmek vs." diye her çeşit örtme'yi anlamışlardır.

Şunu da belirtelim ki, **müslümanı örtmek, zulüm veya fesadı örtmeye müncer olmamalıdır. Bazı kusurlar, başkasına tecavüz ve zulüm şeklinde veya fesad, fitne şeklinde olabilir. Böylesi ayıplar örtülmez, yetkililere ihbar edilir.** Bu müstehabtır, gıybet değildir. Keza ma'siyet işleyen, o davranışından imkân nisbetinde yasaklanır.

Taberânî'nin bir başka tarikten yaptığı rivayette şu ziyade vardır:

و يُسْلِمُهُ فِي مُصِيبَةٍ نَزَلَتْ بِهِ

"Başına gelen bir musibette yardımsız bırakmaz." Müslim'in bir rivayetinde .. وَ يَحْقِرُهُ

"...onu tahkir etmez, şer olarak müslümana, müslüman kardeşini tahkir etmesi yeterlidir" denmiştir.

Yine Müslim'de: **"Kul kardeşinin yardımında olduğu müddetçe Allah o kulun yardımındadır"** denmiştir.¹³

Ebû Hüreyre *radıyallahu anh'den* rivayet edildiğine göre, Resûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurdu:

"Müslüman müslümanın kardeşidir. Ona hıyânet etmez, yalan söylemez ve yardımı terketmez. Her Müslümanın, diğer müslümana ırzı, malı ve kanı haramdır. Takva buradadır.

¹² [Ebû Dâvud, Edeb 46, (4893); Tirmizi, Hudud 3, (1426); Buhârî, Mezâlim 3, İkrâh 7; Müslim, Birr 58, (2580).]

¹³ Prof.DR.İbrahim CANAN, Küttüb-i Sitte Muhtasarı, 10/148

Bir kimseye şer olarak müslüman kardeşini hor ve hakir görmesi yeter. " (Riyazü's Salihin 236 —Tirmizi 187 1992)

Hadisten açıkça anlaşıldığına göre din kardeşliği çerçevesinde kardeşçe yapılacak işlerin ahirette de karşılıkları görülecektir. Yani kardeşler birbirleri için "ahiret yatırım" vesilesidirler.. Din kardeşleri arasındaki ilişkiler konusunda Hucurat Suresi'nde bir çok dikkat çekilmiştir.¹⁴

Müminler Arası İlişkilerde Kur'an Çerçevesi

﴿٦﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن جَاءَكُمْ فَاسِقٌ بِنَبَأٍ فَتَبَيَّنُوا أَن تُصِيبُوا قَوْمًا بِجَهَالَةٍ فَتُصْبِحُوا عَلَىٰ مَافَعَلْتُمْ نَادِمِينَ ﴿٦﴾

Ey iman edenler! Eğer bir fâsık size bir haber getirirse onun doğruluğunu araştırın. Yoksa bilmeden bir topluluğa kötülük edersiniz de sonra yaptığınıza pişman olursunuz. (Hucurat, 49/6)

Fasık birinin verdiği habere hemen inanılmayıp araştırılmalıdır. Özellikle günümüzde güdümlü haber kaynaklarının bilhassa müslümanlar hakkında verdikleri haberleri, mutlaka aynı değer ölçülerini paylaşan kaynaklardan tetkik etmek bir vecibe haline gelmiştir.¹⁵

1. Fiili Saldırlara Müdahale Ve Barışı Sağlamak:

﴿٩﴾ وَأَنْ طَائِفَتَانِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ اقْتَتَلُوا فَأَصْلَحُوا بَيْنَهُمَا فَإِنْ بَغَتَ أَحَدُهُمَا عَلَى الْأُخْرَى فَقَاتَلَا الَّتِي تَبَغَىٰ حَتَّىٰ تَفِيءَ إِلَىٰ أَمْرِ اللَّهِ فَإِنَّ فَاءَ تِ

¹⁴ Prof. Dr. İsmail Lütfi Çakan, İslam Kardeşliği, Altınoluk, 1992, Nisan, 74 / 6

¹⁵ Prof. Dr. İsmail Lütfi Çakan, İslam Kardeşliği, Altınoluk, 1992, Nisan, 74 / 6

فَأَصْلَحُوا بَيْنَهُمَا بِالْعَدْلِ وَأَقْسَطُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسَطِينَ ﴿٩﴾

Eğer müminlerden iki gurup birbirleriyle vuruşurlarsa aralarını düzeltin. Şayet biri ötekine saldırırsa, Allah'ın buyruğuna dönüşene kadar saldıran tarafla savaşın. Eğer dönerse artık aralarınızı adaletle düzeltin ve (her işte) adaletli davranın. Şüphesiz ki Allah, âdil davrananları sever. (Hucurat, 49/9)

Anlaşmazlığa düşen müslümanların ve müslüman grupların araları bulunmalı, hak ve adalet ölçüleri ile aralarında hükmedilmelidir. Haksız olan tarafı, Allah'ın koyduğu sınırlara razı etmek için her türlü çareye başvurulmalıdır. Kardeşlerin araları ıslah edilmelidir.¹⁶

2. Alay:

﴿١١﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا يَسْخَرْ قَوْمٌ مِنْ قَوْمٍ عَسَىٰ أَنْ يَكُونُوا خَيْرًا مِنْهُمْ وَلَا نِسَاءٌ مِنْ نِسَاءٍ عَسَىٰ أَنْ يَكُنَّ خَيْرًا مِنْهُنَّ

Ey müminler! Bir topluluk diğer bir topluluğu alaya almasın. Belki de onlar, kendilerinden daha iyidirler. Kadınlar da kadınları alaya almasınlar. Belki onlar kendilerinden daha iyidirler. (Hucurat, 49/11)

Erkek müslümanlar diğer erkek müslümanları, kadınlar da öteki hanım müslümanları alaya almamalı; onların Allah katında kendilerinden daha kıymetli olabileceklerini hatırdan çıkarmamalıdır.

3. Ayıplama

¹⁶ Prof. Dr. İsmail Lütfi Çakan, İslam Kardeşliği, Altınoluk, 1992, Nisan, 74 / 6

وَلَا تَلْمِزُوا أَنْفُسَكُمْ وَلَا تَنَابَزُوا بِالْأَلْقَابِ

**Kendi kendinizi ayıplamayın, birbirinizi kötü lakaplarla çağır-
mayın.** (Hucurat, 49/11)

Çirkin lakaplarla çağırılmamalı, su-i zanda bulunmamalı, gizli yönleri-
ni, sırlarını araştırmamalı, onları gıybet edip çekiştirmemelidirler...

4. Sui Zan

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِّنَ الظَّنِّ
إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ

**Ey iman edenler! Zannın çoğundan kaçın. Çünkü zannın bir
kısmı günahdır.** (Hucurat, 49/12)

Zan, ihtimal üzere bir hüküm olduğundan bir kısmı doğru çıkmaz.
Doğru çıkmayınca da başkalarının haklarıyla ilgili hususlarda o zan-
na göre verilecek hükümler iftira, olur ve bu da bir vebal olur.
Zarın'ın bazısı vebal ve günah olunca da böyle bir vebal ve zarara
düşmemek için ihtiyat etmek ve bir çoğundan kaçmak gerekir.¹⁷

5. Başkasının Kusurunu Araştırmak

وَلَا تَجَسَّسُوا وَلَا يَغْتَبَ بَعْضُكُم بَعْضًا

**Birbirinizin kusurunu araştırmayın. Biriniz diğerinizi arkasın-
dan çekiştirmesin...** (Hucurat, 49/13)

Mü'minlerin eksikliğini bulacağız, açık delil ve emareler elde ederek
zannımızı doğrulayacağız diye casus gibi inceden inceye yoklayıp
araştırmayın. Dış görünüşle yetinin. Allah'ın örtüğünü siz de örtün.
Bir Hadis-i Şerif'te şöyle rivayet edilmiştir: "**Müslümanların eksik-
lerini ayıplarını araştırmayın. Zirâ her kim müslümanların ayıp-
larını araştırırsa Allah Teâlâ da onun ayıbını takip eder, nihayet**

¹⁷ Abdulhalim Toprak, Altınoluk, 1987, Nisan, 14 Sayfa: 6

onu evinin içinde de olsa rezil ve rüsvay eder." (Tirmizi, Birr, 83;
Ebu Davud, 34, 37)

Rivayet edilir ki: Hz. Ömer (r.a.) Medine'de geceleyin karakol gezer-
di, bir gece bir evde şarkı söyleyen bir adamın sesini işitti, duvardan
aştı içeri girdi, baktı ki yanında bir kadın, bir de şarap var, ey Allah'ın
düşmanı dedi: Sen günah işleyeceksin de Allah seni muhakkak örte-
cek mi sandın? Adam, sen de acele etme ey müminlerin emiri! dedi:
Ben bir günah işledim ise sen üç konuda günah işledin:
Allah Teâlâ

وَلَا تَجَسَّسُوا

"Eksikleri araştırmayın."

buyurdu, sen gizliliği araştırdın, Allah Teâlâ

وَأَتُوا الْبُيُوتَ مِنْ أَبْوَابِهَا

Evlere kapılarından girin, (Bakara, 2/189)

buyurdu sen duvardan aştın,

Allah Teâlâ :

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتًا
غَيْرَ بُيُوتِكُمْ حَتَّى تَسْتَأْذِنُوا وَتَسَلِّمُوا عَلَى أَهْلِهَا

**Ey iman edenler! Kendi evinizden başka evlere, geldiğinizi
farkettirip (izin alıp) ev halkına selâm vermedikçe girmeyin.**
(Nûr, 24/27)

buyurdu. Sen benim üzerime izinsiz girdin. Bunun üzerine Hz. Ömer
(r.a.), nasıl şimdi sizi affedersem, sizde hayır var mı? Yani sen de be-
ni affeder, tevbe eder misin? dedi, o da evet, dedi, bu şekilde bıraktı,
çıktı.¹⁸

6. Gıybet

وَلَا يَغْتَبَ بَعْضُكُم بَعْضًا

Biriniz diğerinizi arkasından çekiştirmesin... (Hucurat, 49/13)

¹⁸ Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır, Hak Dini Kur'an Dili, 7/208

Bütün bunlar müslümanın, din kardeşlerine ne eliyle ne diliyle zarar vermemesi gerektiğini, gönlünden de kardeşleri hakkında kötü şeyler geçirmemesi lazım geldiğini göstermektedir. Zaten sevgili **Peygamberimiz** de bir hadislerinde **olgun müslümanı, öteki müslümanların, dilinden ve elinden emin oldukları kişi olarak tarif ve tavsif etmiştir.**

Müslüman, öteki din kardeşlerini kendisinden asla aşağı görmeyecek, hatta onları kendi nefesine tercih edecektir. Dualarıyla da din kardeşlerine iyilikler dileyecektir. Zira mü'minin, din kardeşinin gıyabında yaptığı dua makbuldür.

Müslüman, kendi gücün mutluluğunu, devletini, şevketini, izzetini, şerefini din kardeşlerinde bilecek ve bulacaktır.

Müslüman, müslümanın sevincini paylaşacak, elem ve ızdırabına ortak olacaktır. Bir bela, musibet veya zulme uğrayan din kardeşine, bütün müslümanların yardımcı olmaları "kardeşlik" gereğidir.¹⁹ Nitekim Kur'an-ı Kerim'de :

﴿٣٩﴾ وَالَّذِينَ إِذَا أَصَابَهُمُ الْبَغْيُ هُمْ يَنْتَصِرُونَ ﴿٣٩﴾

39. Bir haksızlığa uğradıkları zaman, yardımlaşır.

(Şura, 42/39) buyurulmuştur.

أَنْصُرُ أَخَاكَ ظَالِمًا أَوْ مَظْلُومًا. قِيلَ:
أَنْصُرُهُ إِذَا كَانَ مَظْلُومًا، فَكَيْفَ أَنْصُرُهُ ظَالِمًا؟
قَالَ: تَحْجِرُهُ عَنِ الظُّلْمِ، فَإِنَّ ذَلِكَ نَصْرُهُ.

Hiz. Enes (ra) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Kardeşine zalim de olsa mazlum da olsa yardım et." "Mazlumsa yardım ederim, zâlime nasıl yardım ederim?" diye sorulmuştu. "Onu zulümden alıkoyarsın, bu da ona yardımdır" buyurdu."²⁰

¹⁹ Prof. Dr. İsmail Lütfi Çakan, İslam Kardeşliği, Altınoluk, 1992, Nisan, 74 / 6

²⁰ [Buhârî, Mezâlim 4, İkrâh 7; Tirmizî, Fitn 68, (2256). Kütüb-i Sitte Muhtasarı, (3354) nolu hadis]

Zâlimi zulmünden vazgeçirici bir şeyler yapmak, zâlim kardeşe yapılacak yardımdır. Şüphesiz, "yardım" deyince ilk hatıra gelen mazluma karşı yapılan yardımdır: Gasbedilen hakkının verilmesini sağlamak, zulümden korumak, zâlime karşı çeşitli desteklerle mağduriyetini gidermek gibi. Beyhakî der ki: "Zalim de nefsinde mazlumdur. Böylece kişinin nefesine yaptığı maddî ve manevî zulümden caydırılması ona yardım olur."²¹

Kardeşlerin Birbirleri Üzerindeki Hakları

Bir başka hadis-i şerifte müslümanların yek diğerleri üzerindeki hakları şöylece sıralanmıştır: **"Karşılaştığında selam ver. Davet edince, icabet et. Nasihat istediğinde nasihat et. Aksırıp elhamdülilah deyince "yerhamükellah" diye dua et. Hastalanınca ziyaretine git. Öldüğünde de mezara kadar cenazesini teşyi et!"**²²

Buraya kadar naklettiğimiz ayet ve hadisler göstermektedir ki, İslâm'da din kardeşliği **duygu, düşünce, tavır, elem-keder ve sevinç** olarak bütün mü'minlerin bir tek vücut olması, kendilerini böyle hissetmeleri demektir. Nitekim bu husus hadis-i şeriflerde şöylece açıklanmıştır:

Nu'man İbnu Beşîr (ra) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: **"Birbirlerini sevmeye, birbirlerine merhamette, birbirlerine şefkette mü'minlerin misâli, bir beden mi-sâlidir. Ondan bir uzuv rahatsız olsa, diğer uzuvlar uykusuzluk ve hararete ona iştirak ederler."**²³

Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) cemiyeti ve hususan mü'minler cemaatini, yani bir küll olarak ümmeti, bir cesede benzetmiştir. İnsanların her biri mü'minlerden müteşekkil bu küllî beden bir uzvu durumdadır. Nasıl ki bedende sadece bir uzuv ve mesela bir parmak rahatsız olsa o beden bütünüyle huzursuz olur, uykusuz kalır,

²¹ Kütüb-i Sitte Muhtasarı, 10/153

²² Müslim, selâm 4-6

²³ [Buhârî, Edeb 27; Müslim, Birr 66, (2586).]

hararet basar vs. Şu halde mü'min, parçası olduğu cemiyette bazı uzuvlarının ızdırabı karşısında ilgisiz kalamaz, onlara şefkat ve merhamet duygularıyla bağlıdır. Bu duygular, insanlığımız ve bilhassa imânımız icabı herkeste olması gerekir.²⁴

"Mü'minler biribirlerine karşı, parçaları yekdiğerine kenetli sağlam bina gibidir."²⁵

Böylesine yakın, sıcak ve samimi bir duyarlılığa sahip olmayan, yani din kardeşlerinin derdini dert edinmeyen, onların mes'eleleriyle meşgul olmayan, onlardan olma hakkını kaybetmiştir. O halde müslümanlar, her hâl ü kârda ve daima müslüman kalmaya, müslümanlarla beraber olmaya, onlara karşı kardeşçe davranmaya mecbur hatta mahkumdurlar. Çünkü din kardeşliğinden daha güçlü ve kutlu bir başka bağ yoktur. Bu sebeple müslüman yürekler müslümanlara karşı daima sevgi ve muhabbetle atmalıdır. Çünkü hayat, ancak din kardeşleriyle birlikte yaşanırsa güzeldir.

KARŞILIKLI MUHABBET

وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ حَتَّى تُؤْمِنُوا،
لَا تُؤْمِنُوا حَتَّى تَحَابُّوا

أَلَا أَدُلُّكُمْ عَلَى شَيْءٍ إِذَا فَعَلْتُمُوهُ تَحَابَبْتُمْ؟

أَفْشُوا السَّمَّ بَيْنَكُمْ

Ebû Hüreyre (ra) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: **"Nefsim yed-i kudretinde olan zâta yemin ederim ki, imân etmedikçe cennete giremezsiniz, birbirinizi sevmedikçe imân etmiş olmazsınız! Yaptığınız takdirde birbirinizi seveceğiniz şeyi haber vereyim mi? Aranızda selamı yaygınlaştırın!"** [Müslim, İmân 93, (54); Ebû Dâvud, Edeb 142, (5193); Tirmizî, İsti'zân 1, (2589).]

²⁴Prof.Dr.İbrahim CANAN, Kütüb-i Sitte Muhtasarı, 10/133

²⁵Buhârî, salat 88, mezalim 5; Müslim, birr 65; Tirmizî, birr 18

Ülemâ selamın yaygınlaştırılmasından maksadın, Resulullah'ın sünnetini ihya için halk arasında neşretmek olduğunu söylemiştir. Nevevî, burada arzu edilen sünnete uyan selâmın, en azından muhabtabın işiteceği kadar sesin yükseltilmesi olduğunu belirtir. "Ses yükseltmediği takdirde sünneti ifa etmiş olmaz" der.

SEVGİ VE DÜŞMANLIKTA ÖLÇÜLÜ OLMAK

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: [سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ يَقُولُ: أَحِبُّ حَبِيبَكَ هَوْنًا مَا عَسَى أَنْ يَكُونَ بَغِيضَكَ يَوْمًا مَا، وَأَبْغِضُ بَغِيضَكَ هَوْنًا مَا عَسَى أَنْ يَكُونَ حَبِيبَكَ يَوْمًا مَا]

6. (3340)- Hz. Ebû Hüreyre (ra) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) 'ın şöyle söylediğini işittim: **"Dostunu severken ölçülü sev, günün birinde düşmanın olabilir. Düşmanına da buğzunu ölçülü yap, günün birinde dostun olabilir."** [Tirmizî, Birr 60, (1998).]

1- Bu hadis, bazı rivayetlerde Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) 'ın, bazı rivayetlerde de Hz. Ali (radiyallâhu anh)'nin sözü olarak rivayet edilmiştir.

2- Önceki hadislerde hep dostla olan münasebetler üzerinde durulduğu halde burada düşmana temas edilmekte ve mühim bir âdâb belirtilmektedir: Ölçülü olmak....

Hz. Peygamber, "Allah, kötülüğü kötülükle yok etmez, ancak iyilikle yok eder" düsturuna tâbi olarak, şahsî hayatında kötülüğü kötülükle karşılamaz, daha ziyade affeder ve bağışlardı. O'nun bu affedici, bağışlayıcı ve kötülüklerle iyilikle, mukabele edici davranışları düşmanlarını yok ediyor. **"Az önce nazarımda dünyânın en menfur kim-sesi iken, şimdi dünyanın en sevgilisi oldun"** itiraflarını yaptırın âni değişiklikler, kalbî fetihler yaptırıyordu. Az önce kendisini öldürmek kastiyle dolu olan kimse, uğrunda canını fedâ etmeye hazır bir hâlet kazanıyordu. Şahsen tatbik ettiği affedici politikanın

²⁶Prof.Dr.İbrahim CANAN, Kütüb-i Sitte Muhtasarı, 10/133

müslümanlar tarafından da tatbikini istemiş: "**Kötülüğe iyilikle mukabele etmekle kötülüğü yok et ve insanlara güzel ahlâkla muâmele et**" demiştir. İnsanlara afla muamele hususunda Kur'an'da pek çok âyet gelmiştir. Ancak bütün bu şahsî fiillerine, Kur'anî ve şifâhî tavsiyelerine rağmen kötülük yapanların, daha açık ifadesiyle düşmanın, tecziye edilerek haddinin bildirilmesine izin verilmiştir.²⁷ Âyet-i kerîme şöyle der:

﴿٤٠﴾ وَجَزُوا سَيِّئَةً سَيِّئَةً مِّثْلَهَا فَمَنْ عَفَا وَأَصْلَحَ فَأَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الظَّالِمِينَ ﴿٤٠﴾

40. Bir kötülüğün cezası, ona denk bir kötülüktür. Kim bağışlar ve barışı sağlarsa, onun mükâfatı Allah'a aittir. Doğrusu O, zalimleri sevmez. (Şura, 42/40)

Zâlim taraf, misliyle ceza görmediği takdirde, mazlum taraf da intikam hislerini kabartarak, tehdid ve kontrolü imkânsız alışkanlıklara yol açmak suretiyle düşmanlıkların teselsül edip gideceğinden korkulmuştur. Aile ve hatta kabile ve aşiretlerin tükenmesiyle neticelenen kan davalarının menşesinde bu çeşit normal şekilde tatmin edilmiş hisler bulmak mümkündür. Misliyle ceza bunları önleyecek mahiyette olduğu için, Kur'an'da:

﴿١٧٩﴾ وَلَكُمْ فِي الْقِصَاصِ حَيَوةٌ يَا أُولِي الْأَلْبَابِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿١٧٩﴾

179. Ey akıl sahipleri! Kısasta sizin için hayat vardır. Umulur ki suç işlemekten sakınırsınız. (Bakara,2/179) denmekten başka, misli taşıp, haddi tecavüz edici davranışlar, şiddetli azabla tehdid edilmiştir [Bakara 178, Şûrâ 40-42.] Bütün bunların temelinde yatan kin, buğz gibi beşeri huylar da Hz. Peygamber'in diliyle takbih edilmiştir. Netice olarak: "**Dostuna sevginde ölçülü bağlan, Belki de bir gün düşmanın olur. Düşmana buğzunda ölçülü davran, Belki de bir gün has dostun olur.**" şeklinde de ifade edebileceğimiz, sadedinde olduğumuz hadis, "Düşmanların dahi başkaca faidesi olur. Çünkü düşman daima bir kimsenin kusurlarını taharrî idub söyleye-

²⁷Prof.Dr.İbrahim CANAN, Kütüb-i Sitte Muhtasarı, 10/133-138

ceklerinden bir daha işlememeyi ihtâr etmek olur. Bizim en büyük düşmanımızı hâriçte arayıp nefsimizde aramamak hatalı olur (...)" şeklinde son derece ölçüye dâvet eden ifâdelerin terbiye kitaplarımızda yer almasına vesile olmuştur.²⁸

Allah için sevmek, Allah için buğz etmek

و عن أبي ذر رضي الله عنه قال:
قال رسول الله : أفضلُ أعمالِ الحبِّ في الله،
والبُغْضِ في الله

10. (3344)- Hz. Ebû Zerr (radiyallâhu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "**Amellerin en faziletlisi Allah için sevmek, Allah için buğz etmektir.**" [Ebû Dâvud, Sünnet 3, (4599).]

AÇIKLAMA:

Hadis, sırf Allah rızası için olan sevmeleri ve sırf O'nun rızası için olan nefret ve buğzları en üstün amel olarak değerlendirmektedir. Her insanda sevgi ve nefret vardır ve bunları mutlak isti'mal edecektir. Şu halde mü'min, bu hislerini iradesi ile yönlendirerek, sevdiklerini Allah için sevse, sevmediklerini de yine Allah için sevmese kazancı büyük olacaktır. Menfaat, korku gibi dünyevî emrivâkilerin tesiriyle sevmek veya nefret etmek araya girdi mi hasaret büyük oluyor. Âlimler derler ki: "**Allah için sevmenin gereklerinden biri, Allah'ın evliya ve asfiyalarını sevmektir. Onları sevmenin şartlarından biri de onların bıraktığı sünnete uyup, onlarla yetinmek, bidata yer vermemek ve onların tavsiyelerine uymaktır.**" Fâsiklara, zâlimlere ve günahkârlara karşı meşru ölçüde buğz etmek "Allah için buğz"a girer.

İbnu Raslân der ki: "Bu hadis gösteriyor ki, kişinin Allah için buğz etmesi gereken düşmanlarının olması gerekir, nitekim Allah için

²⁸Prof.Dr.İbrahim CANAN, Kütüb-i Sitte Muhtasarı, 10/133-138

sevdiği dostlarının olması da gerektiği gibi. Bu hususu şöyle açıklarız: "Eğer sen, bir insanı, Allah'a mutî ve Allah nezdinde mahbub diye seversen, Allah'a âsi olacak olsa, ona buğzetmen gerekir. Çünkü Allah'a âsi olmuştur ve Allah nazarında menfurdur. Öyleyse kim (birisini) bir sebeple severse, zarurî olarak, ona, bunun zıddıyla nefret edecektir. Bu iki sıfat birbirisiz olamayan, biri diğerini gerektiren iki vasıftır. Âdet olarak bu durum, sevgi ve nefretlerde muttarıddır." Taberânî Mu'cemu'l-Kebîr'de merfu olarak İbnu Abbâs'tan şunu kaydeder: "İman bağlarının en sağlamı Allah için dostluk, Allah için düşmanlık, Allah için sevgi, Allah için nefrettir." ²⁹

ALLAH BİR KULUNUN SEVDİ Mİ ONU MELEKLER VE İNSANLAR DA SEVER

Hiz. Ebû Hüreyre (ra) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Allah bir kulu sevdi mi Hiz. Cebrâil aleyhisselâm'a: "Allah falanı seviyor, onu sen de sev!" diye seslenir. Onu Cebrâil de sever. Sonra o, sema ehline: "Allah falanı seviyor, onu siz de sevin!" diye nidâ eder, derken, bütün sema ehli de onu sevmeye başlar. Sonra onun için arz (halkı arasına hüsn-ü kabûl) konur." [Buhârî, Tevhid 33, Edeb 41; Müslim Birr 157, Muvatta, Şîr 15; Tirmizî, Tefsîr, Meryem (3160).] Hadisin Müslim' deki rivayetlerinde şu ziyade var:

"Allah Celle Celâluhu, bir kula da buğzetti mi Cebrâil Aleyhisselâm'a: "Ben falancaya buğzettim sen de buğzet!" diye seslenir. Ona Cebrâil de buğzetime başlar. Sonra Cibrîl sema ehline nidâ eder: "Allah Celle Celâluhu falan kimseye buğzetti, siz de buğzedin!" Sonra yeryüzüne onun için buğz vaz'edilir."

AÇIKLAMA:

1- Hadis, insanın iyi ve kötü halleriyle semâvât ahali olan meleklerin ilgisini göstermektedir. İnsanoğlunun davranışları kendine münhasır kalmıyor. Cenâb-ı Hakk, onun razı olduğu hallerinden memnuniyetini, razı olmadığı hareketlerinden de buğzunu sema ahalisine derhal duyurup, onların da rahmet dualarını veya tel'inlerini sağlıyor.

²⁹ Prof.Dr.İbrahim CANAN, Kütüb-i Sitte Muhtasarı, 10/140-143)

2- Allah'a kulu sevdiren sebep, kulun iyi niyeti, ihlası, hayır amelidir. Allah'ın insanı sevmesi, ondan razı olması, onun hayrını istemesi, ona rahmetiyle muamele etmesi demektir. Buğzu da, kulun isyanı ve küfürü sebebiyledir, onun şekâvet ve cezalandırılmasına irade buyurmasını, rahmet ve mağfiretini esirgemesini ifade eder.

3- Kabûl'ün veya buğzun yeryüzüne konması, kulun ameline tabi olarak yeryüzü ahalisine sevdirmesi veya sevdirmemesi demektir. **Şu halde yeryüzünde Allah dostlarının samimi sevgilerine mazhar olmak isteyenlerin de öncelikle Allah'ı razı edecek fiillerde bulunması gerekmektedir.** ³⁰

³⁰ Prof.Dr. İbrahim CANAN, Kütüb-i Sitte Muhtasarı, 10/140-143)